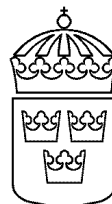

Socialförsäkringsutskottets yttrande 1995/96:SfU2y

En politik för arbete, trygghet och utveckling

1995/96
SfU2y

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 16 november 1995 beslutat bereda samtliga utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 1995/96:25 En politik för arbete, trygghet och utveckling jämte motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Socialförsäkringsutskottet yttrar sig över motionerna Fi18 av Mats Odell m.fl. (kds) yrkande 24, Fi23 av Karin Pilsäter och Ola Ström (fp) yrkande 2 och Fi39 av Sigge Godin m.fl. (fp, m, c, kds, v, mp).

I motionerna Fi18 (kds) och Fi23 (fp) kritiserar motionärerna att barn-tillägget i det särskilda vuxenstudiestödet (svux) och det särskilda vuxenstudiestödet för arbetslösa (svuxa) slopats fr.o.m. den 1 juli i år. I motion Fi18 framhåller motionärerna att detta skapat stor osäkerhet och finansiella problem hos de studerande som har försörjningsansvar och att många studerande har fått se sig tvingade att sluta sina studier. Motionärerna begär ett tillkännagivande till regeringen om att barntillägget inom svux och svuxa skall återinföras. I motion Fi23 anförsvux och svuxa är av avgörande betydelse för många kvinnor och en del män som i unga år av olika skäl inte gått ut gymnasieskolan, men i vuxen ålder vill ta chansen att studera. Besparingen i dessa studiestöd innebär enligt motionärerna att tusentals vuxenstuderande kvinnor, utan förvarning och utan genomtänkta övergångsregler, kastas ut från ofullbordade gymnasiestudier. Även bortsett från de mänskliga aspekterna är detta en stor förlust från rent samhällsekonomisk synpunkt. Att ta bort barntillägget är, anför motionärerna, den enskilda nedskärning i svux och svuxa som slår hårdast mot kvinnor och framför allt lågutbildade kvinnor. Motionärerna anser därför att regeringen bör upphäva beslutet om indragning av barntillägget vid studier finansierade genom svux och svuxa och begär ett tillkännagivande om detta.

Utskottet vill inledningsvis erinra om att för innevarande budgetår har avsatts 1 050,6 miljoner kr för svux och 2 379,4 miljoner kr för svuxa, varav 2 284,3 miljoner kr för de första tolv månaderna. Den kraftiga satsningen på svuxa även under läsåret 1995/96 skall ses mot bakgrund av att väsentligt ökade resurser anvisats för nya utbildningsplatser under läsåret 1995/96 som en arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Utskottet yttrade sig (1994/95:SfU7y) till finansutskottet över komplette-

ringspropositionen till föregående riksmöte. Utskottet konstaterade då att de ändringar som redan vidtagits eller som föreslogs i kompletteringspropositionen och som påverkade utbildningsbidraget och därmed också svux och svuxa gjorde att svux alltmer förlorar sin betydelse som utbildningspolitiskt medel i syfte att ge olika grupper av vuxna möjlighet till en kompletterande grundskole- och gymnasieutbildning och därmed stärka deras position i arbetslivet. Utskottet framhöll att för dem som endast kunde erhålla den lägre nivån i svux blev studiemedel ett självklart val, vilket gjorde att denna nivå i svux i praktiken spelat ut sin roll. För många vuxenstuderande som får svux eller svuxa på 65-procentsnivån men hade så låg inkomst eller så låg arbetslöshetsersättning att den endast kvalificerade dem för ett utbildningsbidrag på lägsta nivå kunde studiemedel te sig som ett bättre studiefinansieringsalternativ än svux och svuxa. Det var enligt utskottet inte helt otänkbart att även den tidsbegränsade möjligheten att få svuxa kunde bidra till att studiemedel väljs för hela studietiden. Detta kunde medföra en icke avsedd belastning på studiemedelsanslaget. Risken med låga vuxenstudiesöd är också, framhöll utskottet att många arbetslösa inte ser någon ekonomisk möjlighet att utnyttja de extra utbildningsplatser med svuxa som inrättats för läsåret 1995/96. Mot bakgrund av att utskottet räknade med att Studiestödsutredningens förslag skulle dröja, fanns det enligt utskottets mening anledning för regeringen att mycket noga följa utvecklingen av i vilken omfattning nästa läsårs särskilt inrättade utbildningsplatser för arbetslösa kom till användning och i vilken utsträckning de studerande på dessa utbildningsplatser valt att finansiera sina studier med svuxa resp. vanliga studiemedel. Om regeringens intentioner med de särskilda arbetsmarknadssatsningarna i dessa avseenden inte uppfylldes, utgick utskottet från att regeringen återkom till riksdagen med förslag till åtgärder.

Utskottet har under hösten uppmärksammat på olika negativa konsekvenser av försämringarna i vuxenstudiesödet under föregående riksmöte. Utskottet har därför som ett led i utskottets uppföljningsverksamhet inbjudit Centrala studiestödsnämnden (CSN), Folkbildningsrådet och Riksförbundet för kommunal- och stalog vuxenutbildning (R.vux) till en utfrågning den 30 november. CSN har också i dagarna publicerat resultaten av en undersökning av utvecklingen av utnyttjandet av vuxenstudiesödsmedlen vilken visar att minskningen mellan höstterminen 1994 och höstterminen 1995 av antalet studerande med svux är 13 % och med svuxa 28 % samt att studiemedel har valts av 28 % fler vuxenstuderande än tidigare. Antalet studerande med CSN-stöd och utbildningsbidrag för reguljär utbildning från AMS har tillsammans minskat med 4 721 studerande. Trots viss osäkerhet på grund av att CSN ännu inte har kännedom om hela utfallet för höstterminen 1995 konstaterar CSN ändå att det totalt sett inte är fråga om några volymökningar. Detta är enligt rapporten förvånande med hänsyn till att det tillförts medel för att skapa många fler platser på gymnasienivå. CSN har i rapporten också gjort en analys av antalet låntagare i relation till antalet stödtagare och funnit att lånebenägenheten ökat dramatiskt det senaste året främst bland studiemedelstagarna och svux-tagarna. För studiemedelstagarna är ökningen 10 % och

för svux-tagarna 13 %. Det är enligt rapporten ovanligt med så stora svängningar och tidigare har det rört sig om ett par procent från ett läsår till ett annat. Beträffande åldersfördelningen visar en analys att antalet personer under 25 år som uppburit svux och svuxa har minskat från 9 226 till 7 137 personer och att åldersgruppen 25 år och äldre minskat från 40 373 till 29 929 personer. Av de personer som beviljats både svux/svuxa och studiemedel på gymnasienivå, totalt 14 014, hade 79 % fått utbetalningar i form av studiemedel och 9,5 % fått utbetalning i form av svux/svuxa. 2 % hade fått utbetalningar i form av såväl studiemedel som svuxa medan 14 % inte alls hade kvitterat ut något stöd.

Folkbildningsrådet har nyligen genomfört en snabbenkät som besvarats av 109 folkhögskolor. I en skrivelse från rådet till utskottet inför utskottets hearing den 30 november framhålls att av enkäten framgår tydligt att skolorna haft betydligt svårare än föregående år att vid höstens antagningar rekrytera gruppen äldre, kortutbildade och inom denna grupp framför allt kvinnor med barn. Dessa söker sig också enligt skrivelsen i regel som externatstuderande till folkhögskolornas allmänna kurser på grundskole- och gymnasienivå och det framgår klart att det också är just på dessa kurser, som det blivit fler återbud och tidiga avhopp. Genom att antalet personer som sökt studiemedel har ökat, har folkhögskolorna kunnat fylla platserna med yngre studerande som inte varit lika känsliga för försämringarna i studiestödet.

Utskottet kan nu konstatera att de farhågor utskottet gav uttryck för i sitt yttrande 1994/95:SfU7y till finansutskottet förefaller bli bekräftade av utvecklingen. Särskilt synes de inom vuxenstudiestödet mest prioriterade grupperna, bland vilka många kvinnor befinner sig, ha fått svårigheter att finansiera sina studier. Det finns enligt utskottets mening stor anledning för såväl regeringen som Studiestödsutredningen att särskilt uppmärksamma detta och överväga vilka åtgärder som behöver vidtas för att intentionerna bakom vuxenstudiestödet skall kunna förverkligas.

Utskottet anser inte att det nu finns anledning för riksdagen att förorda att barntillägget i svux och svuxa återinförs, utan den samlade bedömningen av hur tillgängligt utrymme för vuxenstudiestöd bäst kan användas bör ankomma på regeringen. Studiestödsutredningens arbete bör därvid kunna ge vägledning. Finansutskottet bör därför avstyrka bifall till motionerna Fi18 yrkande 24 och Fi23 yrkande 2.

I motion Fi39 (fp, m, c, v, mp och kds) begärs ett tillkännagivande om att resekostnadsersättningen för elever vid Statens skolor för vuxna (SSV) snart skall återinföras. Enligt motionärerna har ca 40 % av SSV:s studerande vid skolan i Härnösand tvingats att upphöra med sin utbildning.

Medel för bidrag till trafikföretagen för det s.k. CSN-kortet beräknades i statsbudgeten t.o.m. föregående budgetår under anslaget E 7. Bidrag till vissa studiesociala ändamål. Under samma anslag beräknades också medel till reseersättningar till studerande vid SSV i Härnösand och Norrköping. På förslag i budgetpropositionen till föregående riksmöte beräknades i besparingssyfte inga medel för CSN-kortet eller för reseersättningar till studerande vid SSV för innevarande budgetår. Utskottet framhöll i sitt betänkande

1994/95:SfU12 beträffande CSN-kortet att CSN, när statsbidraget till trafikföretagen slopades, hade kvar sina möjligheter att söka rabatter för de studerande genom förhandlingar med olika trafikföretag. Förhandlingsvägen har därefter en tillfredsställande lösning för studerandereserabatter nåtts. De vuxna studerande som inte uppbär studiemedel eller särskilt vuxenstudiestöd, vilket förutsätter bl.a. studier på minst halvtid, har emellertid liksom tidigare inte tillgång till rabatter på sina resor. Genom att det särskilda stödet för resekostnader för distansstuderande vid SSV slopats måste sådana studerande vid SSV som inte får studiestöd själva helt bekosta resorna mellan hemmet och skolan. Av de SSV-studerande i Härnösand har endast 3,4 % studiestöd.

1995/96:SfU2y

Utskottet anser det otillfredsställande att elever vid SSV är den enda studerandegrupp som, med några undantag, inte kan erhålla några rabatter från trafikföretagen. Att i likhet med vad som föreslås i motionen låta staten - liksom tidigare - helt bekosta dessa elevers resor kan utskottet emellertid inte medverka till.

Däremot är utskottet av den uppfattningen att det borde vara möjligt att ge ett visst bidrag till resorna så att elevernas resor inte blir förhållandevis dyrare än andra studerandegrupper. Eftersom det rör sig om vuxenstuderande borde medel för detta kunna lämnas från anslaget E 5 Vuxenstudiestöd m.m.. Detta anslag får inte överskridas varför en omfördelning mellan de olika anslagsposterna måste göras om medel skall kunna frigöras för bidrag till de SSV-studerandes resekostnader. Anslagsposten Vuxenstudiebidrag är beräknad så att ett visst antal stöd kan rymmas inom denna. Tas medel från denna anslagspost måste antalet stöd minskas inför vårterminen 1996. Utskottet kan för sin del acceptera en sådan minskning eftersom det endast rör sig om en mindre sådan.

Utskottet föreslår att finansutskottet tar initiativ till en lagändring i studiestödslagen i detta syfte samt bemyndigar regeringen att föra över medel från anslagsposten Vuxenstudiebidrag under anslaget E 5 Vuxenstudiestöd m.m. till en ny anslagspost under anslaget E 7 Bidrag till vissa studiesociala ändamål. Det får ankomma på regeringen att utforma de närmare föreskrifterna för de förordade resekostnadsbidragen.

Stockholm den 30 november 1995

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Maj-Inger Klingvall

I beslutet har deltagit: Maj-Inger Klingvall (s), Gullan Lindblad (m), Börje Nilsson (s), Margareta Israelsson (s), Margit Gennser (m), Anita Jönsson (s), Gustaf von Essen (m), Sigge Godin (fp), Lennart Klockare (s), Ulla Hoffmann (v), Sven-Åke Nygårds (s), Ragnhild Pohanka (mp), Rose-Marie

Frebran (kds), Mona Berglund Nilsson (s), Ronny Olander (s), Margareta E Nordenvall (m) och Andreas Carlgren (c). 1995/96:SfU2y

Avvikande meningar

1995/96:SfU2y

Barntillägg i svux och svuxa

Sigge Godin (fp) och Rose-Marie Frebran (kds) anför:

Den ovan lämnade redogörelsen för negativa konsekvenser av att svux och svuxa försämrats visar enligt utskottets uppfattning på angelägenheten av att åtgärder snabbt vidtas för att inte också vårterminen 1996 skall bli en förlorad termin för lågutbildade vuxna föräldrar som vill stärka sin ställning på arbetsmarknaden genom bättre utbildning. Slopandet av barntillägget är den enskilda försämring inom vuxenstudiestödet som hårdast drabbat denna grupp. Utskottet anser därför att barntillägget snarast bör återinföras i avvaktan på att Studiestödsutredningen hittar lösningar som förbättrar studiemöjligheterna för dessa och andra vuxenstuderande. Finansutskottet bör därför ta ett initiativ till lagstiftning som medger att barntillägget återinförs redan den 1 januari 1996.

Ulla Hoffmann (v) anför:

I reservation 24 (v) till bet. 1994/95:SfU12 anfördes beträffande barntillägget att utskottet kunde acceptera att barntillägget i svux och svuxa avskaffades för att nå en samstämmighet med andra studiestöd. Samtidigt framhöll utskottet att det inte kunde acceptera den låga nivå som stöden då kommer att ligga på och utskottet föreslog att ersättningsnivån i svux och svuxa skulle höjas till 75 % av arbetslöshetsersättningen. Då riksdagen inte biföll detta förslag finner utskottet mot bakgrund av de negativa konsekvenser som följt av försämringarna i vuxenstudiestöden att det är nödvändigt att återinföra barntillägget till svux och svuxa fr.o.m. den 1 januari 1996 i avvaktan på att Studiestödsutredningen hittar andra lösningar på de problem som uppkommit. Finansutskottet bör därför ta ett initiativ till lagstiftning som medger att barntillägget återinförs fr.o.m. nämnda datum.

Gotab, Stockholm 1995

1995/96:SfU2y